

Onagy Zoltán: Forgácsok a gép alól

Az ember mindig azt gondolta, fogadott volna rá, hogy ekkora decemberi csendhez csendrendelet, tételes felsorolás, aláíratott okmány és pecsétes igazolás szükséges. Nehezen fogadja el a nem-et, hiszen a nem ellentmond az életszerű, élethez közeli formációknak, mert az élet nehezen tűrhető zajjal, szaggal és zűrzavarral jár.

A Kiadó ajánlása

Júliusok
részlet a kötetből

(2006.) PÓZTALAN

Hányféleképp érkezik, hányféleképp lép be, hányképp póztalan, és hányképpen érinthető ez a sor. Az „érintés" csak olyankor jut egy-egy állapotról a józan ember eszébe, amikor nem tudja merre tart, s ha nem tudja, most aztán merre, azt se tudja, ha tart valamerre, az irány tartható-e, létező irány-e. Júliusba érve eltelt fél év, decembertől közös félév. Illő volna tudni. Ez fontos a fenti sorban. Legalább annyit, ha semmit nem tud: póztalansága maga a póz? Így teszi drámaivá a megformált nőt, az érzékelhető drámai személyt, akinél sose ismerhető fel, mit jelez lófarokba összefogva, mit sárkányként szétengedve a lángvörös sörény? Vagy hogy svéd-e, sváb-e, netán viking, ahogy mondja. Mert a néző egyre kíváncsibb. Mert tőle kell megtudnia, nem enged lila terveknek, fantáziának, ő mit akar, mi ez, mi lesz belőle, hogyan van július elsején.

(2007.) KÉK BLÉZER

Az év közepe. Éppen túl a napfordulón. Évek jönnek, évek mennek, évközepek jönnek, évközepek mennek. A július olyan, hogy „volt már ilyen", „csak érne már véget". A szikrázóan bolond, kötelező ünnepeket generáló június és a gyümölcsillatú augusztus közt egy toldalék, egy valamilyen. A hónap – július – amely hónap kilóg valamiből, belóg valamibe. Se valódi

eleje, se valódi vége. Kitölti az űrt, és „haladjunk”. Némelyik hoz valamit, lerakja a dolgozóasztal lábához. Nincs harangszó, nem jár csinnadrattával. Lerakja halkan, mint aki ott sincs, ellép. Gyakran észre se veszi, megint egy hónap, újra egy ajándék. Hónap jön, hónap megy, néha hoz, néha visz, máskor üres kézzel állít be, ő is megfeledkezik a hónapról. A rozsdás tónusú enciánkék blézert a július nem állítja az asztal mellé, a heverőre dobja költözés előtt. H. bejelenti, elhagyja a várost. Megfullad a kisvárosban, tanulni akar, menni és menni. „Ezt nem viszem magammal” – mondja H. – „Neked vettem a díjátadásra, mert tudom, hogy szereted a rozsdás enciánkéket a vörös hajammal.” Valóban neki vette, valóban a díjátadás előtt. Szép volt. Vagy két éve. Sok. „Akaszd a szekrénybe, majd jövök egyszer, és akkor itt vár.”

(2008.) IRODALOM

Júliusban születik legkedvesebb élő szerkesztője, (a selymes Zalában). Irodalomtörténész, szerkesztő. Ma, minthogy Krisztus után a 2008. esztendőt írja, tíz éve ismeri, és tíz év alatt kétszer találkoztak ebben a hatalmas országban (+ utódállamok). Kettőből a másodikon nem ismerték meg egymást. Gondolja most, ebben a percben, hogy miből áll, él a kortárs irodalom. Abból, talán abból, hogy ilyen szerkesztők léteznek. Van, és nem csapta rá az ajtót az egész vircsaftra. És talán morgó félmondataiból. Sürgető negyedeiből. Figyelméből. Az irodalom abból áll, hogy az író, aki deklaráltan nem tartozik senkihez és semmihez, néha úgy érzi, most éppen szeretne tartozni valamihez vagy valakihez. Egy szerkesztőhöz, aki nem hazudik, megmondja, ha kérdez az író. És nem hajtják el.

(2009.) RÓMEÓ ÉS JÚLIA

Az érzelmi hullámok hátáról leszállva végre: sikertörténet. 2007. szeptember végétől 2009. június-július fordulójáig, az ötven fölötti férfi nevezheti sikertörténetnek. Ifjúságszociológiai kutatás deríthetné fel, hogy H. miként számol el ezzel a közel két évvel, de lesz ideje bőven, az élet hosszú. Az ifjú írónő, aki egy éven át a bulvárban pénzt keres, gyakorlatot szerez, úgy érzi, poros és olcsó számára a falusias kisváros, Budapestre helyezi székhelyét, pompás lakot örököl, s ha már igen, világvárosi egyetemista lesz a Közgázon. Miért ne lenne, ha teheti? Csordultig a költészettel, bölcsészettel, bölcsészekkel. Ezt közli, így közli, miután az ultimátum legvégső határideje lejár. Hagyatékul az ember nyakába sózza a H-féle Rómeó és Júlia átdolgozásokat, a három tucat íróhalált, bűnügyi riportjai irodalmi átiratait, hogy kezdjen velük valamit, őt nem érdekli tovább. Rómeó minden történetben meghal, Júlia továbbgörgeti a halált. A szerelmet mindig és újra stabilizálni kell a kockázattal, a halállal, hogy aktuális és működőképes

legyen, életben maradjon a végső határon is túl. A képzelet bravúros, büntető jellegű bucskái.

(2010.) NYUGALOM

Kiáltó különbségek július és július közt. Az emberi természet meglévő birtoklási vágya, és a meg nem lévő. Ez a nyár nem hasonlít az utóbbi nyarakhoz. Senki nem átkoz, senki nem számoltat el, nem kérdez, nem követel, nincs teljesítménykényszer. A nyár csendben ring a Dunán. Mosolyogva hull napokon át az eső, esőben átevezek vásárolni. Keres és talál száraz fát, kolbászt sütnek. Később sört isznak a szomszéd kocsma folyóra néző asztalán könyökölve, közben kopog az eső, nedves a zokni, fénylik a part a lámpafényben. Szerelem ez is. A régi szerelem is szerelem. A trükközés, a hazugságok, a folyamatos készültség, a bukástól való félelem, az éles helyzetekben elképzelt – se ez nem jó, sem az – megoldáslehetőségek lecsavarják az embert. Alig kap levegőt, végül szinte semmihez nem köthető érvényes narratíva. Ha nem volna ez a nyár, nem látszana a tavalyi, tavalyelőtti szerelem. Csak éppen a miértekre sosincs megfelelő válasz.

(2011.) ÁRPAFÖLD

Hat napja nőtt az árpa a szemére. Azóta csak nő és viszket. Állítólag az árpa vírusfertőzés, de neki rendszerint a szél hozza ki. Tehát a szél szárnyán terjedő vírus. Hajdú-Bihar megye szívéből hazáig jó időben is hosszú az út, zuhogó esőben hosszabb, a kényszerből le-letekert ablakok közti kereszthuzatban végtelenül hosszú. Zsuga utálja a kocsit, az utazást. Zsuga, a német juhász, tiltakozása ellenére a hátsó ülésen utazik, nincs kire hagyni. Bosszúból végigfingja az ötös utat, kora délelőtti pesti csúcsot, aztán a tizes utat. Valami penetráns. Nem tudni, mit zabált titokban az utolsó kecskeméti napon, de a felfújta, mint a labdát. A gazda fél órát járatja indulás előtt, hogy végezze el reggeli dolgát, aztán Dabas környékén egy üres, mocskos kamionparkolóban kiszállnak, hátha megoldja, de nem. Az orrfacsaró, fejfájdító bűz a kénes latrina legmélyebb bugyraihoz mérhető. Ránéz káromkodva az ember, ha nem hagyod abba, kikúrlak a tetőre. Zsuga ártatlanul pislog, mint akinek semmi köze az egészhez. Este megjelenik az árpa. Viszket és nő. Egy kataszteri hold árpa. Kitarthat egész júliusban.

(2012.) A RÉGI PROJEKT

Ferenc telekszomszéd harminc és valamennyi éves, sovány, kopott, asszonytalan, segélyből, rokkantnyugdíjból és alkalmi munkából élő munkanélküli, közben szuper esztergályos. A hat megrendítő tételtől minden

ép ember sántítana, de ő a falábától sánta, a falábából gyűlöli a világot, vágyja végtelenül a hiányzó asszonyt. Azzal kezdi:

– Szomszéd, kereste magát egy nő. Kétszer is.

– Milyenféle?

– Fekete, rövid hajú, nagy fehér autóval.

– Mondtad neki, hogy szeptember elsejéig nem vagyok?

– Mondtam. Nem hitte. Fél délután leste Baloghék szederfája alól, talán úgy gondolta, hogy letagadja magát. Azt nem mondtam, amivel maga megbízott, hogy bárki keresné, szeptembert mondjak.

– Jobb is, Ferenc, gyanúra adna okot. Mondtad neki, hogy nálad mindig megágyazva a jóra, és hogy príma klímád van, nálad várakozhat?

– Mondtam, nem hallotta meg.

Na hát, ja. A látható vágy nem izgatja a nőt, az megvan a tárhelyen, jöhet bármikor, ha megszorul, ha igény mutatkozik, ha úgy dönt. Ferencről sugárzik a vágy. A nő pedig? Rövid hajú, fekete, ilyen csak egy van, Marina, ki más? A régi projekt és az extra örömök. A lezáratlan régi projekt sose ér véget.

(2013.) KOCSMAREGÉNY

Beleakadni, amibe eredetileg se kellett volna, hiba. De benne maradni – még nagyobb hiba. Ha ráadásul két fantasztikus gyereke van, akik ezer kötési pontot teremtenek, a beakadó férfi nem szabadul. Egyre inkább nem. Kocsmárosnak kellene lenni. Egy kocsmáros mindent tud, mindent lát. A kocsmáros a legfontosabb aktuálpolitikus. Ha nem követné a szűkebb és tágabb környezete mindennapjait, nem fogná fel, mi történik a kocsmajárók tömegével, nem érzékelné épp időben, hogy a hatalom einstandolja a vendégkörének számító kisembert, és nem zárolná időről időre egyes kocsmajárók hitelszámláját, ráégne a folyamatosan növekvő kintlévőség. Futhatna utána. A kocsmáros spirálfüzete, a *„tartozik – követel”* című adósságnyilvántartó spirál a rendszerváltás regénye. A faluvég legteljesebb szociografikus gyűjtése.

(2014.) HARAGSZIK, NYUGTALAN

„Kit lelkem méhében elrejtve hordok, / A gyermek mostanában nyugtalan, / A gyermek, kit csak én tudok magam, / Haragszik.” Karinthy mondja ezt, a Frigyes, A gyermek mostanában nyugtalan című versében. És bár soha nem keverem magam össze a lírával, munka közben véletlenül sem, Karinthy megüt (újra). A viszonyok változnak, az átlók szöge módosul. Jó volna tudni pontosan, mi következik egy hónap múlva, és azt is, kötelező-e rémüldözni minden zsigeri átalakuláson. Főként tapasztalat és gyakorlat nélkül. Hát persze. *„A gyermek mostanában nyugtalan”*.

(2015.) BŐSÉG – VÉKONY SÁVON

A Helyettes kérdi a napokban a sorinterjúban, téved-e az ember íróival kapcsolatban, és fél-e, amikor igen. Persze, tévedhet, és persze, fél, hogy téved, válaszolja jókedvűen. Olyan karcsú a sáv, ahol megtartható valami új, innen könnyű lecsúszni. Nem is könnyű. Olyan karcsú a sáv, amin befogad új. Azután – elüt számot, nem tud fejben kivonni, az összeadással egyre komolyabb a problémája. Azután nem ellenőrzi, mert a számokat nem ellenőrzi, éppen, mert nincsenek barátságban. De ez nem elég, gyerekkora óta keveri a júniust és a júliust. Minden esetben utána kell néznie, melyik melyik. Azután téved, mert szelektív az emlékezet. Bizonyos disznó információt befogad és szeretettel elkoptat a fej, mert szereti az alanyt, más információ kiélesedik, mert nem szereti. A két banda örök harcban egymással, a miértekkel. Hogyne tévedne, egyedül Isten nem téved. Ha van.

(2016.) GYÜMÖLCSKERT

Kérdés: a nyár alkalmatos-e rá, hogy veszteségeinket sirassuk? Úgy tűnik, alkalmatlan. A nyár a gyümölcsszedésé. Ha rendesen ápoltuk, gondoztuk, dédelgettük a kertet, minden a miénk. A termés. A szóló szőlő. A mosolygó alma. A pihés-illatos barack. A fanyar és kopasz ringló, ami összerántja a szájat. Ha a gyümölcskert megkapott mindent, ami jár neki, édes, sós, keserű, nedves, száraz, hogy hasznosítani tudja, ha gyakran ránéz a gazda, mert szemétől ragyog, ha elriasztotta a kártevőket, kéznél a lapátnyél, az még nem garancia. A gyümölcskert egy ilyen. Benéz egy hajnalon, a gyümölcsös, a veteményes learatva, szétdúrva. Keserves pillanat. Kézzel is. Behunyt szemmel is. Más zabálja föl a termést. Persze ismeri minden sorát, ízét, illatát. Amint lát belőle a piacon, a Vásárcsarnokban, mocskos garniban, kocsmaklozet falánál eldobva, lesz haddelhadd.

(2017.) FERIHEGYI HITGYAKORLAT

A három összeérő júniusi-júliusi hétből Ferihegyen mászik elő az ember. Vigyorog a napra, megrázza magát, szélbe dől, törölgesse le róla a maradék szagot, legyen szíves. Ha volna eső, aláállna, mossa is. Aztán baktat, halad, dolga van, megkerülhetetlen, elodázhatatlan feladat. És amúgy is. Ha leállna, döntenie kellene. Döntsön Isten, ha tud.

(2018.) A DUNÁNÁL

„Figyeli, miként masíroz Gazsi, a kicsi katona. Hogyan menetel a víz és a fű közti sávon. Szőke hajába kap a szél a folyóról. Csikorog a kavics, amikor díszlépésbe vált. Nem döng, még nem rémül tőle a néző, puha, kisfiús, egyszemélyes díszmenet ingatag talajon, de díszmenet mégis. Próbálkozás.

Figyeli, mit őriz ennyire. Azt is, hol az ellenség, mire-merre koncentrál a kicsi katona, hol csúcsosodik ki a körkörös védelem elnyújtott oválisa. Csak később teszi fel a kérdést, ugyan honnan örökölte."

(2019.) HALOTT KINCSKERESŐ

Kovács Lajos. Halott író, szerkesztő, helytörténész és minden. Megpakolva az asztal egy halott író, szerkesztő, helytörténész (és minden) emlékeivel. Könyvek, füzetek, kiadók, levelek, üzenetek a múltból. Kincskeresők, tábori emlékeztetők, gyereksztorik. A könyvek, füzetek közti résben néhány felidézhető közös tízperc, jókedvű gesztus, ahogy örömmel fogad mindenkit, aki kéréssel, kérdéssel jön, örömmel vállal mindent. Az időrabló újdonsághoz is kedve van. Az ember sose értette. Most tételesen átlátva, mennyi életmű-reszli, mennyi félkész, félretolt kész anyag, ma sem érti. Úgy tartja, úgy tartotta, s a maradék időre valószínűleg úgy tartja majd, író húzza magára az ajtót, s fejezze be, amit elkezdett. Ne csábítsák friss, illatos feladatok.

(2020.) JÚLIUSI ILLATOK

– Favágószagod van – mondja H. (a helyettes, akinek pocakja volt), miután Pestről beesve leül a teraszon.

– Jó vicc, fát hasogatunk egész délután, miután odáig ért az árnyék. Gazsi segít berakni a falba. Idén nem várjuk meg az őszi esőket.

– Látom, szívem, neki is favágószaga van.

– De a tiéd, mint a petúniaágyásé.

– Locsolás előtt, után?

– Előtt.

Szép.

„Egy nyáron át táncolt", gondolja az ember, amikor újra látja a kertészt az alsó kertben. Fehér, hófehér hajjal érkezett fél év után Hevesből, a szülőfalujából. Eltemette apját, anyját, megőszült és hazatért. „Apám decemberben még malacot vágott utcabeli barátaival" – mondja, amikor áthoz H-nak két pár kolbászt, darabka bablevesbe való füstölt oldalast, fél oldal vékony fehér sósszalonnát. Nem fejezi be a mondatot.

(2021.) STÁCIÓK – MINT EGY IGAZI CSALÁD

Nézegetem a képeket, írja H., ha már így eltűntél, mekkora csoda, hogy neked jut eszedbe hegyet mászni, a Kálvária, ahová éppen alkalmas az idő, hogy úgy készültél, mint egy igazi család. A Kálváriára. Most is csak nézem, rossz fényviszonyok, a rossz kisgéped, a statikus hegyi szereplők – és mi. A képeken mennyire furcsa egy igazi család, magamat alig ismerem fel a

szélben, csak Gazsi hiteles, de ő meg honnan tudja, hogy hitelesen bedőlni kissé, úgy lépkedni a hegyre, az elszánt arckifejezés sem árt, azonnal hitelessé tesz, furcsa kis fickó, nézem a fiadat, furcsa apával, aki a legnehezebb szakaszon hátára kapja. És ő is elszánt. De nagyon. Ekkor még bírja."

Onagy Zoltán: Forgácsok a gép alól
Kiadó: Tipp-Cult Kft.2022.
Sorozat: P-ART